

Tisková zpráva

Veřejnost o speciálních školách a inkluzivním vzdělávání – září 2016

- ⊗ Naprostá většina dotázaných podporuje vytváření následujících typů škol v rámci povinné školní docházky. Nejméně podpory získala víceletá gymnázia (70 %), následují praktické školy pro děti s lehkým mentálním postižením (78 %), speciální školy pro děti se středně těžkým a těžkým mentálním postižením (79 %) a školy s rozšířenou výukou (80 %).
- ⊗ Téměř všichni dotázaní se shodují na společném vzdělávání dětí z bohatých i chudých rodin (pře 90 %), dvě třetiny podporují společné vzdělávání s dětmi cizinců, s tělesně postiženými a mimořádně nadanými, zhruba tři pětiny společné vzdělávání s romskými dětmi. Dvě pětiny souhlasí s inkluzí zrakově či sluchově postižených a jen 15 % souhlasí s inkluzivním vzděláváním mentálně postižených dětí.

Zpracoval:
Milan Tuček
Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
Tel.: 210 310 586

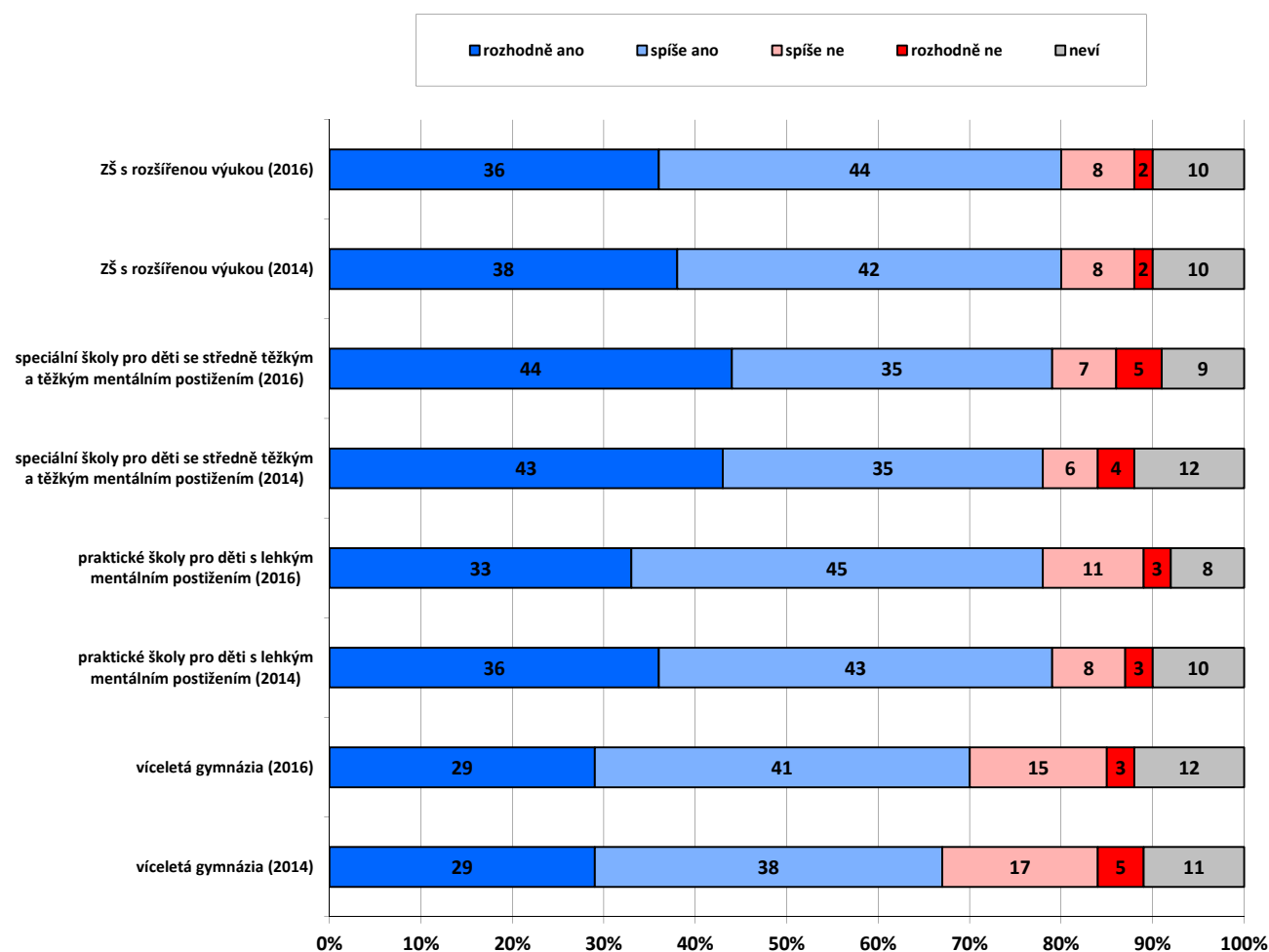
⊗ V září 2016 CVVM zjišťovalo názory české veřejnosti na vytváření speciálních škol v rámci povinné základní devítileté školní docházky¹ a také názory na to, zda by se děti se zdravotním nebo mentálním postižením, děti z chudých či naopak z bohatých rodin, děti cizích státních příslušníků, romské děti a mimořádně nadané děti měly vzdělávat v běžných třídách.² Šlo o stejné otázky, které byly položeny před dvěma lety v našem výzkum poprvé.

Z výsledků odpovědí na první otázku ohledně existence různých typů speciálních škol v rámci povinné školní docházky, jež zachycuje graf 1, vidíme, že ve všech případech poměrně jednoznačně převažuje souhlas nad nesouhlasem. Relativně nejmenší podporu šetření zaznamenalo v případě víceletých gymnázií, s nimiž souhlasily více než dvě třetiny (70 %) dotázaných a nesouhlas vyjádřila méně než pětina (18 %) z nich. U ostatních zkoumaných typů škol se podpora pohybuje prakticky shodně na úrovni čtyř pětina a nesouhlas představoval desetinu či o málo více než desetinu, přičemž ve všech čtyřech případech asi desetina rovněž odpovídala, že neví. Konkrétně se základními školami s rozšířenou výukou souhlasí 80 % občanů, 10 % se staví proti, speciální školy pro děti se středně těžkým a těžkým mentálním postižením podporuje 79 %, zatímco 12 % se k nim staví odmítavě a praktické školy pro děti s lehkým mentálním postižením v šetření podpořilo 78 % dotázaných, naopak nesouhlas s nimi vyjádřilo 14 %. Rozdíly oproti šetření z roku 2014 jsou v řádu jednotek procent a nejsou ani u jednoho typu škol statisticky významné.

¹ Znění otázky: „Jste či nejste pro vytváření následujících typů škol v rámci devítileté povinné školní docházky? a) Víceletá gymnázia, b) základní školy s rozšířenou výukou, c) praktické školy pro děti s lehkým mentálním postižením, d) speciální školy pro děti se středně těžkým a těžkým mentálním postižením.“ Možnosti odpovědí: rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne.

² Znění otázky: „Myslíte si, že by se následující skupiny dětí měly či neměly vzdělávat v běžných třídách? a) Děti s tělesným zdravotním postižením, b) děti se zrakovým nebo sluchovým postižením, c) děti s mentálním postižením, d) děti cizí státní příslušnosti, e) romské děti, f) děti z chudých rodin, g) děti z bohatých rodin, h) mimořádně nadané děti.“ Možnosti odpovědí: rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne.

Graf 1: Mají být zřizovány v rámci povinné devítileté školní docházky tyto typy škol? (%)

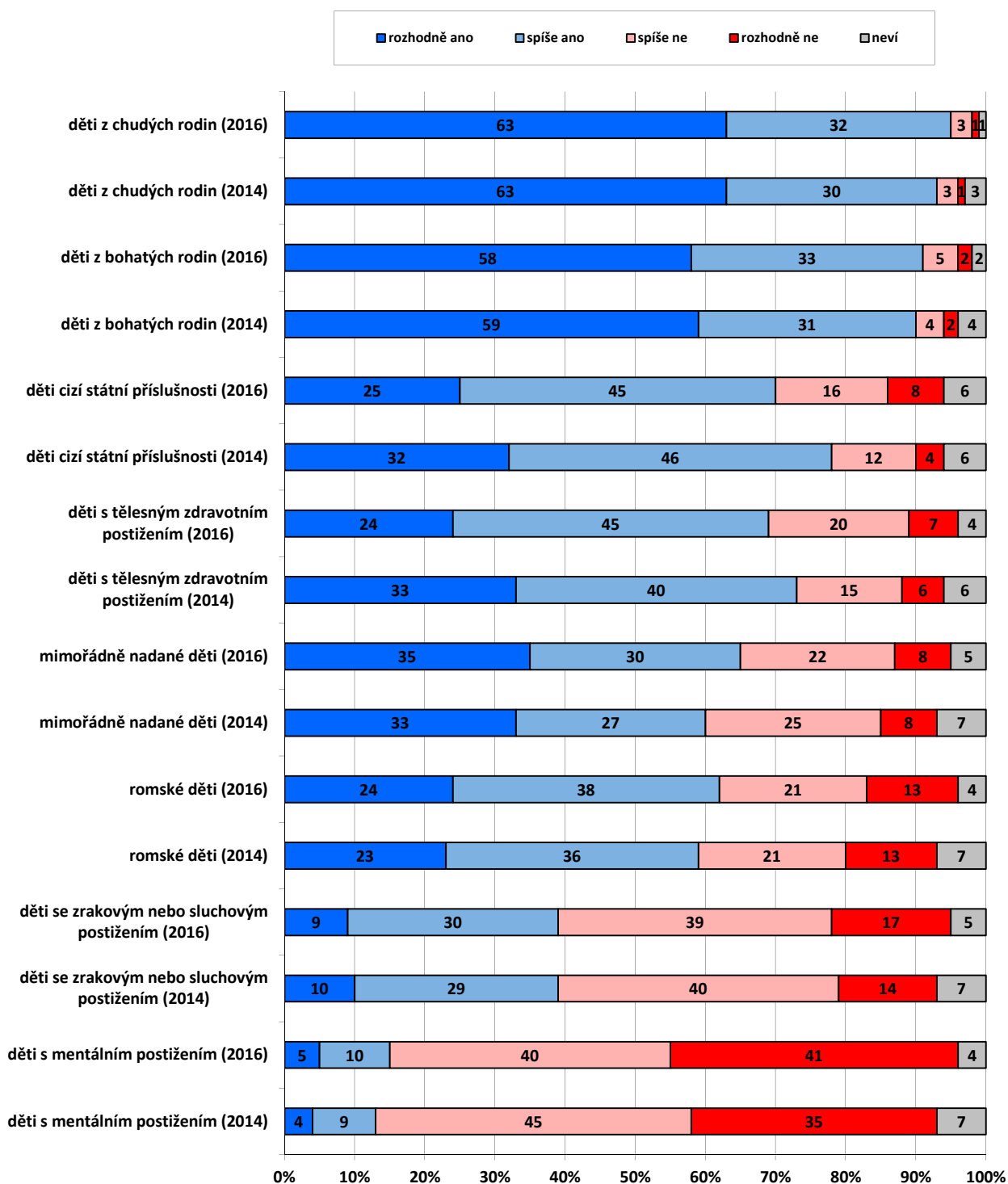
Pozn.: Školy jsou seřazeny podle podílu příznivého hodnocení v součtu variant „rozhodně ano“ a „spíše ano“ v roce 2016.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 5. – 19. 9. 2016, 999 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Podrobnější analýza ukázala (očekávaný) podstatný rozdíl mezi názory dotázaných s vysokoškolským vzděláním a dotázanými s nižšími stupni dosaženého vzdělání na existenci víceletých gymnázií. Zatímco mezi vysokoškoláky téměř polovina (47 %) zvolila odpověď "rozhodně ano", mezi maturanty to byla necelá třetina (31 %) a mezi vyučenými pětina (21 %). Rozdíl byl i v názoru na základní školy s rozšířenou výukou (vysokoškoláci z 50 % "rozhodně ano", kdežto dotázaní s vyučením 30 %). Názor na praktické a speciální školy nebyl vzdělanostně diferencován.

Druhá otázka, která zjišťovala, zda by se děti z některých specifických skupin měly vzdělávat v běžných třídách, nebo nikoli, ukázala, že většina občanů si nemyslí, že by se v běžných třídách měly vzdělávat zejména děti s mentálním postižením, s čímž souhlasilo jen 15 % oslovených a 81 % nesouhlasilo, v tom 41 % rozhodně. Převažující nesouhlas s jejich vzděláváním v běžných třídách byl zaznamenán také v případě dětí se zrakovým nebo sluchovým postižením, kde souhlas vyjádřily dvě pětiny (39 %) dotázaných, zatímco nesouhlas uvedla nadpoloviční většina 56 %. Naopak zařazení dětí s tělesným zdravotním postižením do běžných tříd schvaluje více než dvoutřetinová (69 %) většina a jen zhruba čtvrtina (27 %) se vyslovuje proti.

Graf 2: Mají se v běžných třídách vzdělávat...? (%)

Pozn.: Vymezené skupiny dětí jsou seřazeny podle podílu příznivého hodnocení v součtu variant „rozhodně ano“ a „spíše ano“ v roce 2016.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 5. – 19. 9. 2016, 999 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Podobně více než dvoutřetinová většina (70 %) souhlasí rovněž s tím, aby se v běžných třídách vzdělávaly i děti cizí státní příslušnosti žijící dlouhodobě nebo trvale v ČR, zatímco nesouhlas v tomto případě vyjádřila čtvrtina (24 %) dotázaných. V porovnání s tím existují častější výhrady vůči tomu, aby se v běžných třídách vzdělávaly romské děti, což vyjádřila zhruba třetina (34 %) dotázaných, ovšem i zde jasná, více než třipětinová (62 %) většina dala najevo souhlas.

Podobně jsou názory české veřejnosti rozloženy v otázce, zda by se v běžných třídách měly vzdělávat mimořádně nadané děti, přičemž téměř dvě třetiny (65 %) občanů si myslí, že ano, ale tři desetiny (30 %) s tím nesouhlasí.

Šetření také ukázalo, že sociální rozdíly nejsou vesměs vnímány jako důvod pro vyčleňování dětí z běžných tříd: zhruba devět z deseti dotázaných souhlasí s tím, že do běžných tříd by měly chodit děti jak z bohatých, tak i z chudých rodin.

Oproti výsledkům, které byly zjištěny před dvěma roky, došlo k několika posunům - statisticky významně poklesl podíl těch, kteří se vyslovili "rozhodně ano" u dětí s cizí státní příslušností (o 7 procentních bodů, o 8 bodů pak poklesl celkový souhlas), což může být odrazem změn nálad v důsledku migrační krize, a dětí s tělesným zdravotním postižením (o 9 procentních bodů), což patrně odráží reakce na zavedení inkluzivního vzdělávání. Statisticky významně (o 6 procentních bodů) se zvýšil i podíl těch, kteří uvedli "rozhodně ne" u skupiny dětí s mentálním postižením, hlavně na úkor odpovědí "spíše ne". Uvedená zjištění dokládají, že veřejnost, která již před dvěma lety ostře vnímala problém inkluze (konkrétně u mentálně postižených dětí), se ve svém názoru utvrdila a že názorová hladina není ustálená. Hodně bude záležet na tom, jaký (mediální) obraz zkušeností přinese první rok faktického fungování inkluzivního vzdělávání.

Faktorová analýza strukturovala skupiny dětí do dvou obecnějších kategorií: postižení dětí a sociálně vymezené skupiny. Mimořádně nadané děti se nezařadily do žádné z těchto dvou kategorií a tvoří tak zvláštní dimenzi.

Podrobnější analýza prokázala, že v kategorii postižených dětí základní statusové charakteristiky nijak nediferencují v názorech na mentální postižení, u zbyvajících typů postižení je názor ovlivněn dosaženým vzděláním, resp. životní úrovní (ti, kteří mají vyšší vzdělání a dobrou životní úroveň, jsou více nakloněni inkluzi). Podobně jsou diferencovány odpovědi na inkluzi romských dětí, dětí z bohatých i chudých rodin a dětí cizí státní příslušnosti. Co se týče mimořádně nadaných dětí, názor se neliší podle vzdělanostních skupin, ale zůstává odlišnost podle životní úrovně. To znamená, že přeci jen vzhledem ke zjištěním v ostatních dotazovaných položkách, zde je přítomen určitý náznak elitismu.

Za pozornost stojí, že míra podpory existence různých typů škol (první otázka) nesouvisí s odpověďmi na otázku zjišťující možnosti inkluze různých skupin dětí do běžných tříd základní školy (druhá otázka), konkrétně pak, že veřejnost nespojuje podporu praktických a speciálních škol s určitými skupinami dětí (různá zdravotní poškození, romské děti) a podobně podporu víceletých gymnázií nespojuje s dětmi mimořádně nadanými.

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v16-09</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>5. - 19. 9. 2016</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>999</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>209</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem - kombinace dotazování CAPI a PAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>OR.271, OR.272</i>
<i>Kód zprávy:</i>	<i>or161013</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>13. října 2016</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Milan Tuček</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.